

IBOLYA TIBOR

Egy erőszakos közöslés nyomozása és annak tanulságai

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása sohasem egyszerű, a cselekmény bizonyítása még objektív bizonyítékok megléte esetén is – a gyanúsított jól felépített olyan értelmű védekezésével, amely szerint a szexuális együttlétet nem, de a sértett beleegyezésének hiányát tagadja – kétséges lehet. Az objektív bizonyítékok, legtöbbször biológiai anyagmaradványok megléte ugyanis csak a szexuális együttlét megtörténtét bizonyíthatják, azt azonban már nem, hogy az a sértett beleegyezésével, vagy erőszak, illetve élet, testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetés hatására, esetleg a sértett védekezésre, akaratnyilvánításra képtelen állapotában történt. A külsérelmi, jellemzően megragadási nyomok – ha egyáltalán vannak – a sértett beleegyezésének hiányát önmagukban nem bizonyítják, hiszen extrém szexuális szokásokra hivatkozással szintén kivédhetők, megmagyarázhatók. Vaginális, illetve anális külsérelmi nyomok (hámsérülések) orvos szakértői szempontból „szokványos közöslőnek” számító sértettek esetében pedig általában nincsenek is.

Az ilyen jellegű cselekmények nyomozását megnehezíti az is, hogy ebben a bűncselekmény-kategóriában valóban előfordulnak rosszindulatú, valótlan feljelentések, még ha ennek bizonyítását semmilyen objektív vizsgálati eredmény sem tudja alátámasztani.¹ A cselekmény természetéből adódóan a teljes igazságot általában csak két személy, a sértett és az elkövető ismeri, mindazonáltal tudvalévő, hogy a cselekmény jelentős tárgyi súlya miatt a sértetti állítás már önmagában is általában a legsúlyosabb kényszerintézkedés elrendelésével jár.

Mindezek miatt rendkívül fontos, hogy a nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozását körütekintően, a szakmai szabályok maximális figyelembevételével folytassák le, beleértve a nyomozástaktikai szempontok érvényesítését és a bizonyítékok összegyűjtésének törvényességét, a perrendszerű bizonyítást.

A szexuális erőszak törvényi tényállásainak elkövetési módjait, *modus operandi*-jét, a szerint a szempont szerint is csoportosíthatjuk, hogy az erőszak sértettje, illetve az elkövető között volt-e a cselekmény előtt kapcsolat, ismerte-e a sértett az elkövetőt, vagy számára teljesen ismeretlen személy volt. A kérdésnek rendkívül nagy

¹ Természetesen ilyen jellegű vizsgálat elvégzése a jogvédő szervezetek előtt nem lenne védhető, még akkor sem, ha a *hamis vád* sértettje szintén „jogvédelemre” szorul.

jelentősége van, mert ennek megfelelően kell a nyomozási tervet elkészíteni², a nyomozási taktikát, a bizonyítási cselekmények elvégzésének sorrendjét meghatározni. Az ügyekből leszűrhető tapasztalat alapján kijelenthető, hogy a sértett által előzetesen ismert, netalán vele korábban beleegyezésével nemi kapcsolatot is létesítő elkövető esetén a bizonyítás gyakran nehezebb, mint egy ismeretlen személy esetén.

A következőkben egy ilyen – sajnos ügyészi ügyszakban megszüntető határozat meghozatalával befejezett – eset nyomozásának tapasztalatait ismertetem. Az ügyben irányadó tényállás a következő:

2007. július 29-én, este tíz óra után a cselekmény elkövetésének idején 15 és fél éves Sz. A. Budapesten, a XV. kerületi Fő téren, a 173-as busz megállójában várta az autóbust, amikor egy férfi hátulról megragadta a nyakát és a vállát, majd a Fő téren lévő bokros területre hurcolta, telefonját elvette, kikapcsolta és eldobta, majd a bokrok között a földre lökte, a száját befogta, másik kezével nadrágját és alsóneműjét lehúzta, végül saját nadrágját is letolta és szemből közöszült vele. A sértett eközben látta a férfi arcát, és felismerte régi barátját, E. L.-t, aki szakításuk után folyamatosan zaklatta, mert ki akart békülni vele. A szemből történő közöszüléskor az elkövető – aki a cselekmény alatt mindvégig csendben volt – egy papír zsebkendőre ejakulált, majd a hasára fordította a sértettet, és hátulról vaginálisan ismét közöszült vele, amelynek során szintén a zsebkendőre élvezett. Ez után felhúzta a nadrágját, és futva a Nyírpalota utca irányába távozott, a zsebkendőt pedig futás közben eldobta.

A sértett a cselekményt 22 óra 15 perc és 22 óra 45 perc közötti időpontra tette, elmondása szerint az elkövető fekete pólót és farmernadrágot viselt. Az ügyben elsődlegesen készített rendőri jelentés szerint a sértett és édesanyja 23 óra 55 perckor jelent meg a XV. kerületi Kontyfa utcai rendőrsőn, hogy bejelentésük az esetet.

A cselekmény elkövetésének ideje és a sértett bejelentése között eltelt idő igen rövidnek nevezhető, ennek azért van jelentősége, mert ez a sértett szavahihetőségét erősítette. A nyomozó hatóság – többnyire alappal – fenntartással kezeli azokat a szexuális bűncselekményre utaló feljelentéseket, amelyeket csak jóval a(z állítólagos) cselekmény elkövetése után jelentenek be. A nyomozó hatóság hozzáállását magyarázza, hogy a bizonyítékok bizonyító erejének gyengülése, illetve lehetetlenné válása miatt az ilyen bejelentések után a bizonyítás már legtöbbször lehetetlen. Itt erről nem lehetett szó, a nyomozó hatóságnak a gyors bejelentés után lehetséges volt a halaszthatatlan nyomozati cselekmények elvégzésére.

² Ha egyáltalán készül...

A rendőri jelentés azt is rögzíti, hogy a sértett és törvényes képviselője „*feljelentéssel kívánnak élni, valamint orvosi látlelet beszerzéséről gondoskodnak*”. A jelentés szerint a sértetthez 0 óra 10 perckor mentőt hívtak, akik a „*hátán található sérüléseket ellátták, majd a helyszínről eltávoztak*”.

A nyomozó hatóság a rendelkezésére álló nyilvántartások alapján pillanatok alatt megállapította a sértett által konkrétan megnevezett gyanúsított személyazonosságát, és őt 0 óra 10 perckor elfogta. A gyanúsított a bejelentett lakcímén az ajtó előtt a földön feküdt a sértett által leírt ruházatban, felszólításra igazolta magát, az elfogáskor nem tanúsított ellenállást.³

A nyomozó hatóság 0 óra 35 perckor a sértett bevonásával a szemlét is megkezdte, amely 1 óra 40 percig tartott. Ennek folyamán megállapította, hogy a cselekmény pontos helyét a sértett „*csak behatárolni tudta a látási viszonyok és lelkiállapota miatt*”. A szemle jegyzőkönyve rögzíti, hogy a helyszínen „*a közvilágítás a járdák mellett kiépített, mely gyenge fényű, a látási viszonyok nagyon rosszak*”. A sértett által behatárolt helyen „*az aljnövényzet teljesen ép, a homokos talajon dulakodás nyomai nem láthatók*.”

A szemle kiterjesztésekor – a behatárolt elkövetési hely tágabb környezetének átvizsgálásakor – a szemlebizottság egy fehér színű kiterített zsebkendőt talált, amely „*vérenek látszó folyadékkal és egyéb ismeretlen eredetű nedvességgel volt szennyezett*”. A sértett a helyszínen elmondta, hogy a cselekmény után egy papír zsebkendővel megtörölközött, majd azt eldobta, de azt nem tudta megmondani, hogy a megtalált zsebkendő azonos-e azzal, amit ő használt, szavai szerint „*elképzelt, hogy az a zsebkendő*”. A bünyügyi technikus erre figyelemmel a zsebkendőt eredetben rögzítette. Rögzítettek továbbá talajmintát is a sértett által megjelölt helyről, illetve fényképfelvételek is készültek.

A szemle-jegyzőkönyvben nincs arra vonatkozó adat, hogy a sértett által a rendőri jelentésben említett, a helyszínről a Nyírpalota utca irányába futva menekülő gyanúsított által eldobott papír zsebkendő – amelyre a gyanúsított ejakulált – szemle keretében történő felkutatását megkísérelték volna.⁴

A nyomozó hatóság a sértettet még aznap éjszaka édesanyja mint törvényes képviselője jelenlétében tanúként is kihallgatta, amelynek során az általa a bejelentésben előadottakat tartalmilag megismételte. Tanúvallomásaiban a sértett megerősítette, hogy a bűncselekmény elkövetésével volt barátját, E. L.-t gyanúsítja, elmondása szerint szakításuk óta folyamatosan zaklatta, találkozni akart vele. A kihallgatás – amelyet egy ilyen ügyekben jártas vizsgáló (egy rendőrnő) végzett –

³ A cselekmény helyszíne, a rendőrs és a gyanúsított lakcíme perckre van egymástól.

⁴ Írásomban dőlt betűvel jelzem, ahol véleményem szerint a nyomozó hatóság hibát követett el.

42 percig tartott, és tartalmilag nem nevezhető túl részletesnek. A vizsgálólistának ez nem róható fel, mert a kései időpont és a sértett lelkiállapota miatt – ráadásul még az orvosi vizsgálat előtt – sokkal részletesebb jegyzőkönyv felvétele nem volt indokolt, ráadásul a feltételezett elkövető ekkor már a nyomozó hatóság vendégszeretét élvezte.

A szexuális erőszakot elszenvedett nők kihallgatását – amelyet csak az ilyen ügyekben jártas, speciális ismeretekkel felvértezett, tapasztalt vizsgálókra, lehetőleg nőkre lenne szabad bízni – a kriminalisztikai szakirodalom⁵ szerint célszerű egy „elsődleges”, illetve egy „másodlagos” kihallgatást megtartva lefolytatni. Az elsődleges kihallgatást közvetlenül a sértett nyomozó hatóságnál történő jelentkezése után kell megtartani, ennek célja, hogy a még a cselekmény hatása alatt álló sértettől a lehető legtöbb információt megszerezve a bűncselekmény bizonyításához szükséges nyomozati cselekmények közül minél többet végre lehessen hajtani. A másodlagos kihallgatást ez után, a sértett olyan lelkiállapotában célszerű megtartani, amikor már az apróbb részletekre is rá lehet kérdezni, és a vallomást az időközben beszerzett bizonyítékokkal is össze lehet vetni. Az esetlegesen felmerülő további kihallgatásokat a bizonyítás menetéhez képest kell megtartani, szembesítést pedig csak nagyon indokolt esetben, a sértett és a gyanúsított személyiségjegyeit kielemezve és figyelembe véve szabad lefolytatni.

A nyomozó hatóság az „elsődleges” kihallgatást a kriminalisztikai céloknak megfelelően hajtotta végre.

Első kihallgatása után a sértettet édesanyja elkísérte a Fővárosi Önkormányzat Uzsoki Utcai Kórházába orvosi vizsgálatra.⁶ A lelet szerint a sértett „előzőleg is élt már nemi életet, kb. egy év óta rendszeresen”. A sértett „gerinc deréki szakaszán és fenéken, valamint mindkét térden, igen felületes nem vérző, minimális horzsolás nyoma látható”. A nőgyógyászati vizsgálat szerint a „szeméremrés körül külsérelmi nyom nincs”. Az eljáró orvos az ilyenkor szokásos módon hüvelykenetet vett, és azt két tárgylemezen laboratóriumba küldte. A kórház mikrobiológiai laboratóriuma a kenet vizsgálata során megállapította, hogy abban spermium mutatható ki, és erről a nyomozó hatóságot 2007. augusztus 2-án a mikrobiológiai lelet megküldésével tájékoztatta.

5 Katona Géza: A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása. BM Tanulmányi és Módszertani Osztály, Budapest, 1961; Rudas György (szerk.): Kriminalisztika. Különös rész (Metodika). BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1973. A nemi erkölcs elleni bűncselekmények nyomozása című hatodik fejezetet szintén Katona Géza írta.

6 Számomra teljességgel érthetetlen és megmagyarázhatatlan, hogy egy szexuális bűncselekmény sértettjét az éjszaka közepén az anyukája visz civil orvoshoz, és nem a rendőrorvos vizsgálja meg hivatalból.

A nyomozó hatóság az igen fontos biológiai nyom lefoglalásáról és bűnjelként történő kezeléséről nem gondoskodott.

A bűncselekmény helyszínén rögzített anyagmaradványokat (vér, hajszál), illetőleg a nyomhordozókat (ujjnyom, gipsszel kiöntött lábnyom stb.) korábban általában senki sem birtokolja, így azokat nincs kitől elvonni, ezért nincs ok lefoglalásukra sem. A hatóság által a helyszínen összegyűjtött anyagmaradványokat, nyomrögzítő mintákat, más uratlan dolgokat tehát nem kell lefoglalni, noha azok bűnjelként kezelendők a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet 35. §-ának (7) bekezdése alapján.

A biológiai nyom lefoglalására ebben az esetben azért lett volna mégis szükség, mert azt nem a nyomozó hatóság a helyszínen, a saját segédanyagainak és eszközeinek felhasználásával rögzítette, hanem a kórház tulajdonában álló tárgylemezeken volt megalálható.⁷

A nyomozó hatóság az őrizetbe vett E. L-t 2007. július 30-án, 10.03-tól 11.20-ig – még a sértett folytatólagos kihallgatása előtt – gyanúsítottként hallgatta ki. A kihallgatáson a kirendelt védő nem vett részt, az eljáró rendőrtiszt közlése szerint „egyéb teendői miatt nem tud jelen lenni”. A nyomozati iratban a védő kirendeléséről szóló 2007. július 30-án kelt határozatban tervezett nyomozati cselekményként a kihallgatás időpontja szerepel, annak azonban nincs nyoma, hogy a határozatot a védőnek faxon elküldték, vagy öt más módon értesítették volna.

A 19 éves büntetlen előéletű E. L. gyanúsítottként történő kihallgatásakor teljes körűen tagadta a terhére rótt bűncselekmény elkövetését. Elmondása szerint a sértett a barátja volt, de már hónapokkal korábban szakítottak. Kapcsolatuk idején egy alkalommal történt közöttük szexuális együttlét, amelynek során gumi óvszettel védekeztek, és „amíg együtt voltunk, én sosem bántottam A.-t”. A gyanúsított védekezésül előadta, hogy a gyanúsításban közölt napon ismerőseivel focizott a Nyírpalota úton lévő játszótéren, majd 20.30 körüli időben a játszótérré érkezett egyik barátja, B. A., akivel együtt elmentek egyik ismerősükhöz, majd 21.30 és 22 óra körüli időben B. A. Bosnyák tér környéki lakására mentek. A gyanúsított elmondta, hogy innen a legutolsó 73-as autóbusszal egyedül indult haza 23 óra 50 perc kö-

⁷ A legfőbb Ügyészség Nyomozás-felügyeleti és Védelőkészítési Főosztály NF. 6201/2006/31. számú általános érvényű állásfoglalása értelmében. A legutóbbi Be. novella a kérdést egyértelműen rendezte, amikor megállapítja: „Be. 151. § (2) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elrendeli annak a dolognak – ideértve a nyomozó hatóság által saját segédanyagainak és eszközeinek a felhasználásával létrehozott dolgokat, azokat a dolgokat, amelyeket valamely tárgyról vagy tárgyból úgy különítenek el, hogy értéke nincs és önmagában hasznavethetetlen, és azokat a dolgokat is, amelyek gazdátlanok tekintendők [...] a lefoglalását...”

rül. A gyanúsított azt állította, hogy szakításuk után egyszer, aznap pedig egyáltalán nem találkozott a sértettel. Az általa viselt ruházatáról azt vallotta, hogy elfogása előtt öltözött át, egész nap egy fekete pólót és egy vajszínű rövidnadrágot viselt, és azért öltözött át, mert a szülei nem engedik be a lakásba, és nem akart az egész nap viselt ruhában aludni.

A kihallgatás után a nyomozó hatóság vérmintát vett a gyanúsítottól, illetve a későbbi szakértői vizsgálat érdekében lefoglalta az általa viselt ruházatot. *Sem a lefoglalásról szóló határozatban, sem a kihallgatási jegyzőkönyvben nincs megjegyzés a ruházat – elsősorban a farmernadrág – állapotáról (tisztá, földdel szennyezett, gyűrött stb.).*

Mivel a gyanúsított a bűncselekmény elkövetésének idejére alibit igazolt, a nyomozó hatóság azonnal intézkedett B. A. tanúkenti kihallgatására, amelyre még aznap, tehát 2007. július 30-án, 12.28 és 12.57 között sor került.

B. A. a lényegi kérdést illetően cáfolta a gyanúsított vallomását. Elmondta, hogy a hivatkozott napon valóban a gyanúsítottal volt, amikor 21 óra körül együtt elindultak a tanú lakásához, ahonnan a gyanúsított 22 óra körül indult haza. Ez azt jelentette, hogy – ellentétben a gyanúsított állításával – a bűncselekmény elkövetésének idejére a gyanúsítottnak nem volt alibije, hiszen a BKV Zrt.-től beszerzett adatok alapján a Bosnyák tér–Zsókavár utcai (Fő tér) megállók közötti átlagos menetideő nyolc perc, ami az éjszakai forgalmat figyelembe véve bizonyosan nem volt sokkal több.⁸ A tanú igazolta azonban a gyanúsított által viselt ruházatot, és elmondta, a gyanúsított megemlítette neki, hogy hazaérkezése után át fog öltözni, mert nem akar abban a földön feküdni. A tanú elmondta azt is, hogy a gyanúsítottat nagyon megviselte a sértettel történt szakítás, és „szemmel tartotta” a lányt.

A nyomozó hatóság a gyanúsított kihallgatása után – még aznap – folytatólagosan kihallgatta a sértettet, ezen ismét jelen volt törvényes képviselőjeként az édesanyja. A kihallgatásra fordított idő hosszáról nincs tudomásunk, mivel a jegyzőkönyv csak egy időpontot tartalmaz (14.35), de árulkodó, hogy az egész vallomás 12 mondat, egy fél A/4-es lapot sem tölt meg, a már rendelkezésre álló információkhoz képest pluszadatot nem tartalmaz. *A kihallgatás megtartása az adott időpontban szükséges volt, mert a gyanúsított alibijét ekkorra már a nyomozó hatóság – érdektelen tanú vallomásaival – megcáfolta. A kihallgatás megtartása idő előtti is volt, mert a sértett ekkor még nem lehetett olyan állapotban, ami a folytatólagos kihallgatást – figyelembe véve annak kriminalisztikai jelentőségét – lehetővé tette volna.*

⁸ A nyomozati iratokban egyébként több helyen is el van írva a bűncselekmény elkövetésének időpontja, a sértett által elmondott 22.15 és 22.45 közötti idő helyett, több helyen 23.15 perc és 23.45 közötti idő szerepel, amit a védelem magától értődően meg is próbált az eljárás folyamán kihasználni.

A kihallgatás megtartásával, mivel a sértettet ez után már csak a nyomozás végén hallgatták ki, a nyomozó hatóság a nyomozás végkimenetelére kiható kritikus hibát követett el. Az elszett és összezsapott kihallgatás során, amely teljes egészében figyelmen kívül hagyta a folytatólagos kihallgatás azon célját, miszerint a sértettet a lehető legrészletesebben, a rendelkezésre álló bizonyítékokra is figyelemmel kell a cselekmény összes lényeges körülményéről nyilatkoztatni, a nyomozó hatóság elemi kérdéseket nem tett fel, és így értelemszerűen nem is kapott rájuk választ. A hiba azért is bosszantó, mert a sértett egyébként az információ birtokában volt, és szakszerű kihallgatása esetén napvilágra is került volna, megakadályozva ezzel egy másik, a bizonyítás menetében immár döntő hiba elkövetését.

Nyomozástaktikai szempontból nem volt szerencsés, hogy a szexuális erőszak kamaszlány sértettjének folytatólagos kihallgatását az édesanyja jelenlétében folytatták le, mert olyan kérdések feltétele lett volna indokolt, amelyek megválaszolására az anya jelenléte nélkül nagyobb esély mutatkozott volna. Esetünkben ezeket a kérdéseket nem tették fel.⁹

A cselekmény lényeges körülményeinek tisztázásakor a következőkről kellett volna „az egy év óta rendszeresen nemi életet élő” sértettet részletesen nyilatkoztatni:

- a gyanúsítottat pontosan mióta ismeri, mennyi ideig jártak együtt, milyen gyakorisággal éltek nemi életet, arra hol és hogyan került sor, nemi életük a „normális” keretek között maradt-e, a gyanúsított eközben hogyan viselkedett, szakításuk után volt-e a gyanúsítottal nemi kapcsolata, a szakítás után a gyanúsítotton kívül volt-e nemi kapcsolata, a nemi kapcsolat létesítéséről tudomása volt-e az édesanyjának, és mi volt róla a véleménye;
- pontosan mikor és miért szakítottak, a szakítás kinek a kezdeményezésére történt, a gyanúsított ezután hogyan viselkedett, a sértett zaklatása miben nyilvánult meg, a zaklatásnak voltak-e tanúi, mi volt a gyanúsított általa ismert telefonszáma, ő milyen telefonszámot használt;
- a cselekmény napján hol járt, mit csinált, kivel találkozott;
- a cselekmény elkövetésére pontosan hogyan került sor, a gyanúsított által kifejtett erőszak miben nyilvánult meg, hogyan próbált az erőszaknak ellenállni, védekezése konkrétan miben nyilvánult meg, egyértelmű volt-e a gyanúsított számára, hogy nem akar vele szexuális aktust létesíteni;

⁹ Eljárásjogi szempontból a nem gyermekkorú sértett tanú törvényes képviselőjének jelenléte a kihallgatáson csak lehetőség, de nem kötelező. A Be. nem ismeri a fiatalkorú tanú fogalmát, ahol pedig gyermekkorú tanúról ír, ott nyilvánvalóvá teszi, hogy 14 éven aluli személyre gondol. A konkrét esetben bebizonyosodott, hogy az édesanya megjutta és helytelenítette a lánya és a gyanúsított között a hozzájárulással létesített szexuális kapcsolat létrejöttét is.

– a cselekmény után a gyanúsított hogyan viselkedett, ő pontosan mit csinált, kivel beszélt először, hogyan kért segítséget.

A nyomozás során ezeknek a kérdéseknek a pontos tisztázása elmaradt, egy részükre a nyomozás egyéb adataiból van – például a szakértői vélemény bizonyítékként fel nem használható részeiből, a felzetből vagy a leletből – információ, más részükre a sértett, illetve édesanyja vallomásaiban elnagyolt válasz létezik, a kérdések egy része pedig megválaszolatlanul maradt.

A sértett folytatólagos kihallgatása után a nyomozó hatóság lefoglalta a sértett által a cselekmény idején viselt alsóneműt a későbbi szakértői vizsgálat érdekében. *Sem a lefoglalásról szóló határozatban, sem a kihallgatási jegyzőkönyvben nincs megjegyzés az alsónemű állapotára (ép, szakadt stb.).*

A nyomozó hatóság 2007. július 31-én tanúként hallgatta ki a sértett édesanyját. A tanú a cselekmény előzményei kapcsán előadta, hogy tudott a lánya és a gyanúsított kapcsolatáról, de a szexuális viszonyt tiltotta. Miután az mégis megtörtént, és ő tudomást szerzett róla, *„mérges lettem, de nem tiltottam el őket egymástól”*. A szakítás után E. L. nem tudott belenyugodni a történetbe, ezért több alkalommal előfordult, hogy követte a lányát, illetve megállította, hogy beszélni akar vele. Ilyenkor a gyanúsított mindig kérte a sértettet, hogy menjen vissza hozzá.

A cselekménnyel kapcsolatban a tanú elmondta, hogy lánya 20 óra körül ment el otthonról a barátaihoz. Mivel 22 órára haza kellett volna érkeznie *„22.10-kor már elkezdtem miatta idegeskedni, mert ő 5 percnél többet nem szokott késni”*. Megpróbálta telefonon felhívni a lányát, de a telefonja ki volt kapcsolva. Ez után elkezdte a lányát keresni az utcán, mert aggódott érte. Lányával végül kb. 23 óra 45 perc körül sikerült kapcsolatba lépnie, amikor is a sértett közölte vele, hogy mindjárt hazaérkezik. Ez után a kisebbik lánya, a sértett húga, felhívta, és közölte vele, hogy *„Sz. sírva telefonált, és azt mondta, hogy őt az L. megerőszkolta”*. A Szentmihályi úton találkozott össze a sértettel, aki sírva rohant oda hozzá, és közölte, mi történt vele, így rögtön bementek a rendőrségre.

A nyomozó hatóság a rendelkezésre álló bizonyítékokat úgy értékelte, hogy a sértett által megjelölt időpontot figyelembe véve a gyanúsítottnak lehetősége volt a cselekmény elkövetésére, ezért mivel egyéb feltételek is fennálltak, előterjesztést tett a kerületi ügyészségnek a gyanúsított előzetes letartóztatásának elrendelésére. A kerületi ügyészség az előterjesztést megalapozottnak találta, és indítványozta a legsúlyosabb kényszerintézkedés elrendelését. A nyomozási bíró a gyanúsított előzetes letartóztatását 2007. augusztus 1-jén elrendelte.

A nyomozás első szakasza ezzel lezárult. A nyomozó hatóság ez után igazságügyi szakértőket vont be az eljárásba, a sértett, illetve a gyanúsított által elmon-

dottak ellenőrzése céljából. A szakértői kirendelések az igazságügyi szakértés széles spektrumát fogták át, a nyomozó hatóság az ügyben lehetséges összes szakértői terület szakértőjét kirendelte, illetve poligráfos hazugságvizsgálatot is folytatott szaktanácsadó részvételével.

Az igazságügyi pszichológiai szakvélemény a sértett vizsgálata után megállapította, hogy a sértettnél „szorongás, félelmi feszültség tárult fel, igazolván a kislány által elmondottakat”. A szakértő azt is megállapította, hogy a sértett „a történetet a hatóság előtt elmondottakkal összhangban, a feltett kérdésekre összefüggő válaszokat megfogalmazva, élet- és élményszerű színvonalon adta elő”.

Az igazságügyi pszichológiai szakvélemény megállapította a gyanúsítottról, hogy „fejtelen és differenciálatlan érzelmi viszonyulási készséggel jellemezhető személyiségek rugalmatlan, empátiátlan, intoleráns, önérzetes és érdekorientált megnyilvánulásai várhatók tőle”, továbbá, hogy a vizsgálat során feltárt jellegzetességek „szociopátiás irányba, antiszociális megnyilvánulások felé tolhatják a fejlődését”.

A gyanúsított poligráfos hazugságvizsgálatáról készült szakpszichológus által adott szaktanácsadói vélemény során a gyanúsított a kritikus kérdések mindegyikére („1. Erőszakkal levetkőztette Ön A.-t július 29-én este? 2. Kényszerítette Ön közöslésre bármilyen módon A.-t július 29-én este? 3. Közöslött Ön A.-val július 29-én este? 4. Megerőszakolta Ön július 29-én este A.-t?”) tagadóan válaszolt. A szaktanácsadói vélemény a vizsgálat alapján megállapította, hogy „a poligráfos hazugságvizsgálat során regisztrált fiziológiai változások alapján E. L. őszintesége valamennyi kritikus kérdésnél kétségbe vonható”¹⁰.

Az igazságügyi vegyész szakértői vélemény a sértett és a gyanúsított által viselt ruházatot megvizsgálva megállapította, hogy „az Sz. A. pólójának felületén talált fekete színű pamutszálak az E. L. pólóját alkotó textilszálakkal megegyező elemi szálakat tartalmazó textíliából származnak”, valamint „az Sz. A. nadrágjának felületén talált kék színű pamutszálak az E. L. farmernadrágját alkotó textilszálakkal megegyező elemi szálakat tartalmazó textíliából származnak”.

Az igazságügyi geológus szakértői vélemény a gyanúsított által a bűncselekmény idején viselt sportcipőről megállapította, hogy azon nem található a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható, értékelhető mennyiségű talajmaradvány.

A szakértői vélemények és a nyomozás folyamán beszerzett egyéb bizonyítékok – beleértve az időközben lefolytatott szembesítés eredményét is – összegzése alapján az eljárás vádemeléssel történő befejezése látszott körvonalazódni.

Háttra volt még azonban a modern törvényszéki tudományok „sztárjának”, a szerológiai szakértői vélemény eredményének beérkezése.

¹⁰ Itt is szeretném kihangsúlyozni, hogy a hatályos szabályozás alapján, poligráfos vizsgálatot csak a nyomozati szakban, és gyanúsítottként már kihallgatott személlyel szemben lehet – beleegyezése esetén – lefolytatni.

A hemogenetikai szakértői vélemény megállapította, hogy a cselekmény helyszínén lefoglalt papír zsebkendőn ondó, illetve vérszennyeződés nem volt kimutatható.

A szakértői vizsgálat kiterjedt a cselekmény elkövetésekor a sértett által viselt női alsóra is, amelynek vizsgálatakor azon ondógyanús szennyeződés volt kimutatható. Az ondógyanús szennyeződésben vizsgált DNS-profil férfi összetevőjéről a szakértői vélemény megállapította, hogy az nem a gyanúsítottól származik.

A kerületi ügyészség még az írásba foglalt szakvélemény beérkezése előtt, annak eredménye ismeretében a gyanúsított azonnali szabadlábra helyezésétől rendelkezett.

A nyomozó hatóság 2007. október 19-én, 14.05 és 14.15 között a szakértői véleményt a sértett elé tárta, és őt – ismételten az édesanyja jelenlétében – folytatólagosan kihallgatta. A sértett tanú folytatólagos kihallgatásakor a szakvélemény ismeretében előadta, hogy a bűncselekmény napján kora este (!) szexuális kapcsolata volt egy másik férfival. A sértett elmondta, hogy „erről azért nem beszéltem korábban, mert óvszettel védekeztünk, és úgy gondolom, hogy akkor annak nem maradt nyoma”. A tanú előadta azt is, hogy ettől a „szexuális partneremtől bántalmazást nem szenvedtem el, ezért nem tartom szükségesnek, hogy őt a talált DNS-mintával azonosítsák”.

A nyomozó hatóság a sértett tíz (!) percig tartó folytatólagos kihallgatása során ismételten súlyos taktikai hibát követett el azzal, hogy a szakértői véleményt rögtön a kihallgatás elején a sértett elé tárta. A szakértői vélemény ismeretében a nyomozó hatóságnak lehetősége lett volna a sértett szavahihetőségének olyan mértékű ellenőrzésére, amelyre a nyomozás során egyébként nem volt lehetőség. Ezt a már felsorolt kérdések feltételével lehetett volna elvégezni. A gondosan megtervezett kihallgatáson a kérdések megfelelő sorrendben történő feltételével a sértett a szakértői vélemény ismerete nélkül is elmondhatta volna, hogy aznap más férfival is volt szexuális kapcsolata, és ez alátámasztotta volna a szavahihetőségét. Ellenkező esetben, vagyis a legális kapcsolat tagadása esetén kellett volna a szakértői vélemény elétárásával a történetről ismételten nyilatkoznatni. Ekkor azonban már szavahihetősége oly módon meggyengül, hogy a nyomozást megszüntető határozat meghozatalára aggálymentesen sor kerülhetett volna.

Ezek után immár egyetlen bizonyítási lehetőségként felmerült a cselekmény után a sértett orvosi vizsgálatakor rögzített hüvelykenet vizsgálata, hiszen abban a kórház tájékoztatása alapján spermium volt kimutatható. A lelet hemogenetikai vizsgálatára és a gyanúsítottól rögzített DNS-mintával való összehasonlítására azonban nem kerülhetett sor, mert a hüvelykenetet rögzítő tárgylemezeket a kórház addigra megsemmisítette.

A kerületi ügyészség végül a rendelkezésre álló bizonyítékokat egyenként és összességükben is értékelve és mérlegelve a nyomozás megszüntetéséről határo-

zott. Az ügyészség véleménye szerint történt bűncselekmény, azt azonban nem lehetett kétséget kizáró módon megállapítani, hogy E. L. követte el.

E. L. védekezését a szerológiai szakértői vélemény a többi bizonyítéktól függetlenül, önmagában egyértelműen megcáfolhatta volna, hiszen nemhogy a szexuális erőszakot, de még a találkozás tényét is tagadta.¹¹ A nyomozó hatóság azonban – noha arról tudomása volt – a szemlén kísérletet sem tett a gyanúsított által eldobott zsebkendő felkutatására, a hüvelykenetből vett biológiai anyagmaradvány lefoglalását és bűnjelezését pedig elmulasztotta. Utóbbi hibát azonban a nyomozó hatóság bizonyosan nem követi el, ha a sértett folytatólagos kihallgatását a kriminalisztikai szabályok betartásával, körültekintően és az anya jelenléte nélkül végzi. Szakszerű kihallgatás esetén nagy valószínűséggel napvilágra került volna az a végül üggyöntőnek bizonyuló információ is, hogy a sértett a megerősökölése előtt nem sokkal egy másik férfival létesített szexuális kapcsolatot. Ez felértékelte volna a tudottan meglévő biológiai anyagmaradvány bizonyító erejét, és bizonyosan nem maradt volna el annak bizonyítékkénti biztosítása.¹²

A bűnügyi tudományok huszadik század végére bekövetkező ugrásszerű fejlődésével a tudományos-technikai bizonyítékok felértékelődésének lehetünk tanúi. Nem is ok nélkül, hiszen a DNS-minták elemzése, a poligráfus vizsgálat, a személyiségprofil felállítás vagy éppen a mikroméretű anyagmaradványok vizsgálatára rendkívül eredményessé teheti a bűnügyi nyomozást, a modern kriminalisztikai eszközök miatt pedig egyre kevesebb esélyük lesz a bűncselekmény elkövetőinek a felelősségre vonás elkerülésére. A nyomozóknak, ügyészeknek és bírácoknak – sőt a védőügyvédeknek is, ha eredményesen akarják ügyfeleik érdekeit képviselni – ismerniük kell ezen eljárások tudományos alapjait, bizonyítékként történő felhasználásuk mikéntjét, de a „klasszikus” bizonyítási eszközökről sem feledkezhetnek meg.

Az eset ennek kiváló példája, hiszen a krimináltaktikai szabályok figyelmen kívül hagyásával lefolytatott sértetti tanúkihallgatások miatt a legmodernebb bizonyítási módszerek, a törvényszéki tudományok szinte teljes fegyvertárának felvonulása sem hozhatott az ügyben sikert. Az ügytípushoz kapcsolódó taktikai fogások alkalmazása, a szakmai rutin, a csak hasonló ügyek feldolgozásával megszerezhető speciális ismeretek mindig szükségesek lesznek a büntetőeljárások lefolytatásához, azokat sohasem fogják tudni pótolni a legdrágább és legmodernebb technikai eszközök és eljárások. Képzett, megfizetett, ezért a pályán maradó, dolgozni tudó és akaró, tapasztalt nyomozókra és vizsgálókra van tehát szükség. Manapság mintha belőlük lenne a legkevesebb...

¹¹ Ebből a szempontból a gyanúsított tulajdonképpen rossz védekezési taktikát választott.

¹² Annál is inkább, mert a nyomozó hatóság konkrétan nem is tudott a lefoglalt alósneműn lévő onddólórlól.